

Waterspiegel

Opinieblad van de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Gerben-Jan Gerbrandy
en Tjeerd de Groot

Guïljo van Nuland

Waterwinning en
omgevingsvisies

Deltacommissaris Wim Kuijken

Vorbereiden op extremen

21ste jaargang, nummer 4
november 2018

Colofon

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 – 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

HOOFDREDACTEUR

Arjen Frentz, frentz@vewin.nl

REDACTIE

Arjen Frentz, Hans de Groene,
Amarins Komduur,
Patricia van der Linden,
Philip Reedijk
redactiewaterspiegel@vewin.nl

EINDREDACTIE

Philip Reedijk,
philip@maascommunicatie.nl

FOTOGRAFIE EN ILLUSTRATIES

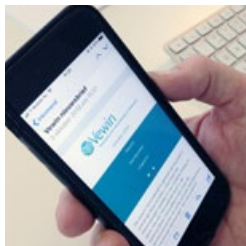
Van Beek Images, Maas
Communicatie/Tom Pilzecker,
Evides, Oasen, Vewin,
Rijksoverheid, Shutterstock,
Ton Poortvliet/Hollandse Hoogte,
Flow design + communicatie.

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis
toegezonden aan mensen die
beroepsmatig betrokken zijn bij
de watersector. Adreswijzigingen
kunnen worden gericht aan
Vewin, Postbus 90611, 2509 LP
Den Haag. Verzoeken om een
abonnement zijn ter beoordeling
van de hoofdredactie:
redactiewaterspiegel@vewin.nl.

Artikelen uit deze uitgave mogen
worden overgenomen na toestem-
ming van de uitgever. De gebruikte
foto's zijn bedoeld als illustratie en
hoeven niet de beschreven situatie
letterlijk weer te geven. De redactie
heeft zijn uiterste best gedaan om
alle copyright-houders van gebruikt
beeldmateriaal op te sporen. Indien
u meent dat u rechthebbende bent,
kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden
in een seal van biofolie. Deze
mat-transparante folie is binnen
90 dagen volledig composteerbaar
en mag dus in de GFT-bak.
Biofolie is gemaakt van de
reststoffen van maaisproducten en
aardappelzetmeel.

Inhoud

Kort nieuws 4

Column Wim Kuijken 5

Groen en blauw: zijden van dezelfde medaille 6

STRONG definitief 10

Waterbeeld: drinkwaterbronnen beschermen 13

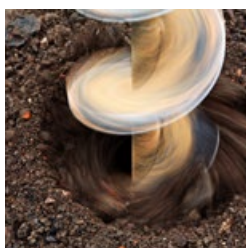
Bestuurlijke afspraken waterkwaliteit hard nodig 14

Voldoende ruimte voor waterwinning, nu en in de toekomst 16

Watereducatie Oasen drinkwater 20

Het Waterpaspoort van Remco Dijkstra 22

Compenseer de btw-verhoging op drinkwater via
de belasting op leidingwater 24

5

Voorbereiden op extremen

In elke Waterspiegel vragen wij een columnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema. Deze keer is dat Wim Kuijken, deltacommissaris voor het Nationaal Delta-programma. 'De waterveiligheid is in ons land zó goed georganiseerd dat we ons nauwelijks nog realiseren dat we op een kwetsbaar plekje op aarde wonen en leven, zo concludeerde de OESO in 2014 verwonderd'.

6

Groen en blauw: zijden van dezelfde medaille

De Europese Commissie heeft begin dit jaar een consultatie uitgezet, met het oog op de volgende editie van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). De resultaten hiervan zijn dit voorjaar door de Commissie gebruikt voor een mededeling over de toekomst van het GLB na 2020. Europees Parlementslid Gerben-Jan Gerbrandy en Tweede Kamerlid Tjeerd de Groot (beiden D66) reageren op het Commissievoorstel.

16

Voldoende ruimte voor waterwinning, nu en in de toekomst

Op basis van de nieuwe Omgevingswet zijn gemeenten, provincies en het Rijk verplicht om een Omgevingsvisie op te stellen. Voor het Rijk is dat de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Provincies stellen een provinciale omgevingsvisie (POVI) op en gemeenten een gemeentelijke omgevingsvisie (GOVI). Drinkwaterbedrijven hebben dus op verschillende plekken te maken met deze nieuwe regelgeving. Wat betekent dat in de praktijk?

Aanpak medicijnresten uit milieu

Europarlementariër Annie Schreijer-Pierik heeft opnieuw vragen gesteld in het Europees Parlement (EP) over het uitblijven van de Europese strategie voor de aanpak van medicijnresten in het milieu. Eurocommissaris Vella voor Milieu zei begin dit jaar, op eerdere vragen van Schreijer-Pierik, nog vóór de zomer van 2018 de strategische aanpak te presenteren. Vewin pleit al jaren voor een dergelijke Europese strategie, ter versterking van de Nederlandse ketenaanpak Medicijnresten uit water.

Uitstel of afstel

Gevreesd wordt nu dat uitstel leidt tot afstel. Daarom oefent het EP, net zoals enkele lidstaten, druk uit op de Europese Commissie. Nederland heeft samen met andere lidstaten een brief aan de Commissie gestuurd om op te roepen de strategie nog gedurende het huidige mandaat van de Commissie te presenteren.

Medicijnresten groeiend probleem

Medicijnresten vormen een groeiend probleem in de waterkringloop. Geneesmiddelenresten die het menselijk lichaam verlaten, worden niet voldoende gezuiverd door rioolwaterzuiveringsinstallaties. Ze komen onder meer in rivieren terecht en vormen zo een bedreiging voor de bronnen van drinkwater en het milieu.

Bescherm drinkwaterbronnen

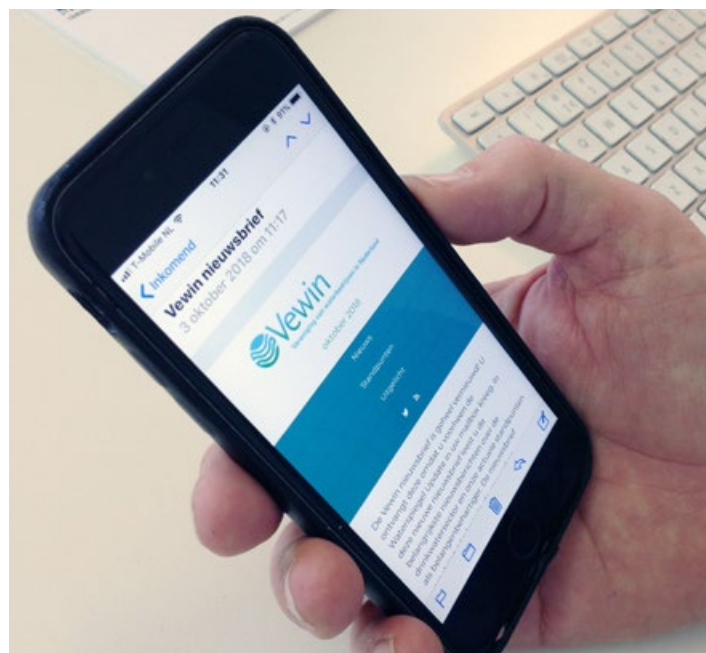
Vewin vindt dat oppervlaktewater en grondwater moeten worden beschermd tegen geneesmiddelenresten. Enerzijds door adequate aanpak bij de bron. Anderzijds moeten alle schakels in de keten, van de ontwikkeling van medicijnen tot aan het zuiveren van rioolwater en de productie van drinkwater, hun verantwoordelijkheid

nemen. De kwaliteit van grond- en oppervlaktewater moet zó zijn dat er met eenvoudige zuivering drinkwater van gemaakt kan worden. De kosten van zuivering mogen uiteindelijk niet in het drinkwatertarief worden doorberekend.

Belang internationale aanpak

Vewin benadrukt het belang van een aanpak in een internationale setting via de Europese wetgeving, omdat Nederland voor een groot deel te maken heeft met geneesmiddelenresten uit het buitenland. De Europese geneesmiddelenstrategie moet zich richten op de hele keten, waarbij gekeken wordt naar diverse maatregelen, zoals het stimuleren van vrijwillige initiatieven op EU- of lidstaatniveau, maar ook naar verplichte stappen.

Geheel vernieuwd: Vewin digitale nieuwsbrief

Er is een geheel vernieuwde opvolger van de Waterspiegel Update: de Vewin nieuwsbrief. In deze nieuwe digitale nieuwsbrief leest u de belangrijkste nieuwsberichten over beleidsdossiers die van belang zijn voor de drinkwatersector en onze actuele standpunten als belangenbehartiger.

Altijd op de hoogte zijn van wat er speelt in en rondom de drinkwatersector? Meld u aan voor de Vewin nieuwsbrief, één keer in de vier weken automatisch in uw mailbox.

Aanmelden kan via vewin.nl.

In elke Waterspiegel vragen wij een columnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema. Deze keer is dat Wim Kuijken, deltacommissaris voor het Nationaal Deltaprogramma.

Vorbereiden op extremen

Sommige dingen zijn zo vanzelfsprekend, dat we vergeten dat ze helemaal niet vanzelfsprekend zijn. In de community van het nationale Deltaprogramma zijn we ons dat maar al te bewust. De waterveiligheid bijvoorbeeld, is in ons land zó goed georganiseerd dat we ons nauwelijks nog realiseren dat we op een kwetsbaar plekje op aarde wonen en leven, zo concludeerde de OESO in 2014 verwonderd. En deze schijnbare vanzelfsprekendheid is wellicht nog sterker als het gaat om de beschikbaarheid van goed drinkwater.

Het jaar 2018 is nog niet voorbij. Maar nu al hebben we alle uitingen van de veranderingen in het weer, hoogst waarschijnlijk veroorzaakt door die in het klimaat, voorbij zien komen. Na het hoge water in januari en de hoosbuien in het voorjaar kwam een zeer droge en hete zomer. Er was officieel sprake van een landelijk watertekort. Daarmee was de droogte ernstiger dan in 1976. En tegen het eind van de zomer kwam het bericht dat de Rijn het laagste peil heeft bereikt sinds we dit meten. Drie extremen waar ons land zich met het Deltaprogramma op voorbereidt. Het is alsof moeder aarde ons probeert wakker te schudden. Gelukkig was onze wekker al eerder afgegaan.

De nieuwe deltasce­nario's laten zien dat het reëel is te veronderstellen dat het vaker en langer droog wordt. Analyses laten tegelijk zien dat de watervraag in alle regio's zal toenemen. Bijvoorbeeld door meer beregenen van de fruitteelt in het rivierengebied en door meer koelwater voor de nieuwe vestiging van Google in Groningen. En dan laat een nieuwe verkenning ook nog eens zien dat de zeespiegel waarschijnlijk sneller en meer gaat stijgen dan we dachten. Veel zal afhangen van de mate waarin het lukt de opwarming van de aarde te beperken. Maar we houden er rekening mee dat de verzilting via de rivieren en de ondergrond toeneemt. De vraag is, waar we dit met maatregelen voldoende kunnen tegengaan. En waar we ons zullen moeten aanpassen. Bijvoorbeeld door aanpassingen in de land- en tuinbouw en het verplaatsen van innamepunten voor de productie van drinkwater.

Samen met drinkwaterbedrijven en andere watergebruikers kijken overheden in het Deltaplan Zoetwater naar mogelijke oplossingen voor huidige en toekomstige knelpunten in de zoetwatervoorziening. Niet alleen het oppervlaktewater, maar ook het grondwater is hierbij cruciaal. Als we de toekomstige uitdagingen voor de waterbeschikbaarheid het hoofd willen bieden, zal er samengewerkt moeten worden. Of het water nu in de grond zit en een 'aanvullende strategische voorraad' vormt, of dat het bovengronds door de rivieren stroomt. Als we er ook in de toekomst genoeg van willen hebben, moeten we niet alleen samenwerkend maar ook samenhangend aan de slag. Dat doen we sinds 2010 in het Deltaprogramma, waarin Vewin actief meedraait.

Mijn boodschap is dan ook: wees helder in wat je in de toekomst aan zoetwater nodig hebt, in wat je zelf kunt regelen en waar je de overheden voor nodig hebt. Er is immers geen hoger doel denkbaar dan dat dát wat vanzelfsprekend lijkt, ook vanzelfsprekend blijft.

Wim Kuijken
Deltacommissaris

Commissievoorstel Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Groen en blauw: zijden van dezelfde medaille

De Europese Commissie heeft onlangs wetsvoorstellen gepubliceerd voor de invulling van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van 2021 tot en met 2027. Europees Parlementslid Gerben-Jan Gerbrandy en Tweede Kamerlid Tjeerd de Groot reageren op dit wetsvoorstel en lichten hun ideeën voor een duurzamer GLB toe.

Belangrijke thema's in het voorstel zijn: het vereenvoudigen van het GLB en een andere invulling van de directe betalingen aan boeren. Ideeën voor een andere invulling van de directe betalingen gaan onder andere over een sterkere koppeling met maatschappelijke tegenprestaties. De Raad van Ministers en het Europees Parlement (EP) bepalen nu hun positie over de voorstellen, waarna onderlinge onderhandelingen volgen. Gerben-Jan Gerbrandy en Tjeerd de Groot (beiden D66) spelen als politici een belangrijke rol in de totstandkoming van het toekomstige GLB, want zij mogen hiervoor in Brussel en Den Haag wijzigingsvoorstellen aandragen.

Wat vinden zij van de huidige Commissievoorstellen?

Gerbrandy: 'In eerste instantie kwam er van alle kanten veel kritiek, en dat is meestal een teken voor de Commissie dat ze een redelijk compromis heeft weten te formuleren. Ik ben vooral benieuwd wat er in de onderhandelingsronden met de Raad en het EP overeind blijft van de plannen. Zeker als je beseft dat er nu minder vergroening en verblauwing in zit dan in de vorige ronde, zeven jaar geleden. En ook op het gebied van de liberalisering, het veranderen van de betalingsstructuur aan boeren, zie ik niet veel verbetering.'

De Groot: 'Ik ben iets positiever gestemd dan collega Gerbrandy. Vanuit Nederlands perspectief is de denkrichting van de plannen goed: klimaat en biodiversiteit staan centraal. D66 is van mening dat het oude landbouwmodel van net na de Tweede Wereldoorlog op z'n achterste benen loopt. De nadruk op productie, schaalvergroting en industrialisering had toen ongetwijfeld zijn functie, maar we moeten nu echt een omslag maken naar duurzaam, kleinschalig en groen-blauw. Met dat laatste bedoel ik: maatregelen opnemen die bijdragen aan het halen van natuurdoelen of doelen voor de verbetering van de waterkwaliteit.'

Wat zou volgens u de Nederlandse inzet moeten zijn ten aanzien van de hervorming van het GLB?

De Groot: 'Het goede aan dit voorstel is dat inkomenssteun ten goede moet komen aan klimaat en biodiversiteit. Dat moeten we behouden en er tegelijkertijd voor zorgen dat alle lidstaten hieraan meewerken, anders krijgt Gerben-Jan gelijk.'

Gerbrandy: 'Ik heb wel wat zorgen over de zogeheten 'nationalisatie' van het GLB: meer nationale ruimte om het eigen landbouwbeleid vorm te geven. Door invulling van de criteria voor inkomenssteun sterk uit te breiden, ook naar maatregelen die niets te maken hebben met vergroening, wordt de grip op duurzame ontwikkeling in de landbouw in Europa als geheel minder stevig. In Nederland kiezen we – ook de landbouwsector zelf – sterk voor vergroening en verblauwing, maar hoe gaan andere, meer traditioneel ingestelde lidstaten dat oppakken? De inzet van Nederland zou moeten zijn: 'Prima, die flexibiliteit, maar de voorwaarden voor steun moeten echt overeind blijven.'

Daar liggen dan volgens u ook de beste kansen om ervoor te zorgen dat het toekomstige GLB bijdraagt aan een beter evenwicht tussen landbouw, natuur en milieu?

Gerbrandy: 'Dat klopt, in mijn optiek biedt het vasthouden aan de nu voorgestelde criteria de beste kansen voor een groener landbouwbeleid.'

Tweede Kamerlid Tjeerd de Groot (D66).

De Groot: 'Echt anders in dit voorstel is dat de nationale regeringen met een plan moeten komen om de negen geformuleerde doelen te bereiken. Dit najaar komt de regering met een landbouwvisie. D66 heeft het concept 'kringlooplandbouw' naar voren gebracht; landbouw mét de natuur, in plaats van ertegenin. Eigenlijk betekent kringlooplandbouw meer hergebruiken, minder weggooiën en duurzamer met de aarde omgaan. Dus voedselresten gebruiken als veevoer, meer wisseling van gewassen en natuurlijke mest gebruiken als bodemverbeteraar in plaats van kunstmest. De kern van dit systeem is streven naar een gezonde bodem, want daar begint alles mee!'

Kansen voor verblauwing

Het nieuwe voorstel is een kans om waterkwaliteit als integraal onderdeel mee te nemen in het Europese landbouwbeleid, via maatregelen die bijdragen aan het halen van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water. *Hoe kijkt u aan tegen 'verblauwing' van het GLB?*

De Groot: 'Ik heb in de Kamer al eerder gepleit voor meer focus op waterkwaliteit in het GLB. Probleem daarbij is dat het beleid dat invloed heeft op de waterkwaliteit, nogal versnipperd is. Er zitten stukjes in het klimaatbeleid, in de Nitraatrichtlijn, in de richtlijn Prioritaire Stoffen, in de Kaderrichtlijn Water en ga zo maar door. We moeten ervoor waken dat we nu de indruk wekken dat we alleen met het GLB opeens de waterkwaliteit optimaal kunnen krijgen. We

Europarlementariër Gerben-Jan Gerbrandy.

moeten het wel meenemen in de vorm van beloningen voor boeren die echt werk maken van kringlooplandbouw. Door bijvoorbeeld meer organische stoffen in de bodem te brengen, leg je koolstof vast, wat een klimaatvoordeel oplevert. Je vergroot daarmee ook meteen de mogelijkheid om meer water vast te houden, waardoor minder nitraat en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlakte- en grondwater uitspoelen.'

Gerbrandy: 'Ik wil eigenlijk geen onderscheid maken tussen vergroening en verblauwing. Bij water gaat het allereerst om kwaliteit. Dat heeft in de landbouw alles te maken met zaken als afspoeling van nitraten, nutriënten en bestrijdingsmiddelen, en is eigenlijk gewoon vergroening. Het andere aspect van water in de landbouw is 'kwantiteit'. Behalve voldoende water voor beregening heb je het dan in Nederland vooral over de wensen van de landbouw ten aanzien van lagere grondwaterstanden. Ook daar zit een sterke koppeling met natuur, omdat voor natuurontwikkeling juist hoge waterstanden nodig zijn. Groen en blauw zijn twee zijden van dezelfde medaille. Hoe meer je de boer kunt verleiden tot een duurzame bedrijfsvoering, des te beter dat is voor de waterkwaliteit.'

Verwacht u dat de huidige voorstellen voldoende garanties bieden voor het verduurzamen van het GLB?

Gerbrandy: 'Het Commissievoorstel had sterker gekund. Ik ben erg ongerust over wat er nu gaat gebeuren in de onderhandelingsronden. De geschiedenis leert dat de nationale landbouwministers en mijn collega's in de landbouwcommissies van het EP minder de integrale Europese maatschappelijke belangen op lange termijn in het oog hebben, en meer zijn gefocust op de kortetermijnbelangen van de landbouwsector. Bij eerdere edities van het GLB heb ik ministers

---

'NIEUWE GLB IS KANS VOOR KRINGLOOPLANDBOUW'

---

wel horen zeggen: 'Het maakt me niet uit welk label we erop plakken, maar ik wil onder de streep een bepaald bedrag dat wordt uitgekeerd aan onze boeren. Het is essentieel dat we van dat soort denken afkomen, maar of dat met dit GLB gaat lukken... Mede daarom is de milieucommissie van het EP trouwens een strijd aangegaan met de landbouwcommissie, om meer zeggenschap te krijgen over delen van het landbouwbeleid die te maken hebben met klimaat en natuur. Dat heeft natuurlijk ook te maken met de verschuiving van landbouwbeleid van puur inkomensinstrument naar een middel om bredere maatschappelijke doelen te bereiken.'

Klimaat is breekijzer

De Groot: 'Ik zie wel kansen in de voorstellen, vooral omdat ik zie dat klimaat nu echt zijn intrede heeft gedaan in het GLB. De Commissie gaat de resultaten van de nationale plannen straks als geheel toetsen aan de klimaatdoelen van Parijs. Daarmee is klimaat geen randvoorwaarde meer, maar een volwaardig doel van het landbouwbeleid per lidstaat. Uiteraard moet dit deel van het Commissievoorstel dan de komende maanden wel overeind blijven.'

Hoe kan de landbouwsector gestimuleerd worden om meer maatregelen te nemen op het gebied van verduurzaming van de landbouw en het verlenen van maatschappelijke 'groen-blauwe' diensten gericht op de verbetering van de kwaliteit van bodem en water?

De Groot: 'Het eerste instrument blijft geld. Beloon de boer voor het nemen van groen-blauwe maatregelen. Het tweede spoor is onderzoeken wat boeren tot nu toe tegenhoudt om de stap naar duurzaam te maken. Want we weten dat het overgrote deel van de boeren in hun hart een andere weg wil inslaan.'

Welke wet- en regelgeving houdt verandering tegen en wat is nodig om dat te veranderen? Daar zijn verschillende voorbeelden van bekend, maar door dat nu nauwkeurig in kaart te brengen, kunnen we daar echt iets aan gaan doen. Bijvoorbeeld nieuwe verdienmodellen ontwikkelen die echt een duurzaam perspectief bieden. Want boeren moeten wel gewoon een normaal inkomen kunnen verdienen.'

Gerbrandy: 'Eén van de negen criteria uit het Commissievoorstel is versterken van de inkomenspositie van de boeren. Want het blijft vreemd dat supermarkten en tussenhandel de prijzen bepalen die boeren ontvangen voor hun producten. Door mededingingsrecht is het voor boeren lastig zich te verenigen, waardoor ze zich minder goed sterk kunnen maken tegenover grote marktpartijen. Meer langetermijncontracten met gegarandeerde prijzen kunnen de inkomenszekerheid vergroten. Maar ook door kleinschaliger en lokaler te opereren kan een boer zijn eigen positie in de keten versterken en zelf zijn verkoopprijs bepalen.'

'Een aandachtspunt daarbij is nog biodiversiteit; dat dreigt een beetje onder te sneeuwen in al het 'klimaatgeweld' van de laatste jaren.'

Gerbrandy en De Groot op het kleinschalige landbouwgebied 'De akkertjes' in de duinen van waterwingebied Meijndel van drinkwaterbedrijf Dunea.

D66 pleit daarom voor een koppeling tussen de verduurzaming van de landbouw, en natuur en biodiversiteit. De helft van de oppervlakte van Europa is landbouwgrond: de landbouw is tegelijkertijd één van de grootste oorzaken van de achteruitgang in de natuur nu, als één van de grootste oplossingen voor natuur in de toekomst. En de sleutel daarvan ligt in de bodem.'

Hoe kan een ambitieuze (blauwe) aanpak op nationaal niveau worden geborgd?

De Groot: 'Daar kan ik kort in zijn: door echt vanuit de kringloop te kijken en de bodem als uitgangspunt te nemen.'

Tot slot, wat is uw inzet de komende jaren, wanneer bent u tevreden?

Gerbrandy: 'Ik ben tevreden als we tot een meer ambitieuze hervorming van het GLB komen. Daarbij moeten we voorkomen dat iedereen zich ingraaft in zijn schuttersputje en roept dat het compleet anders moet. We moeten de belangen meer bij elkaar brengen en het systeem zo veranderen dat het voor iedereen beter wordt: voor het klimaat, de natuur, de maatschappij, de boeren en de drinkwatervoorziening. Dat zal langzaam gaan, maar we moeten wel in beweging blijven. Weer zeven jaar een status quo is ongewenst!'

De Groot: 'Ik hoop dat we, op basis van de toekomstvisie die we dit najaar presenteren, in 2020 kunnen beginnen om binnen het GLB de landbouw structureel duurzaam te maken. De landbouwsubsidies moeten dus ingezet worden om de omslag naar kringlooplandbouw mogelijk te maken, voor iedere boer.'

Rapport ERK

In Nederland liggen uitdagingen voor het GLB vooral op het vlak van terugbrengen van bodem- en waterverontreiniging veroorzaakt door de emissie van bestrijdingsmiddelen en meststoffen uit de landbouw. Het huidige GLB is slechts beperkt in staat om daar een positieve bijdrage aan te leveren. Dit blijkt onder andere uit een rapport van de Europese Rekenkamer (ERK) van december 2017, dat concludeert dat huidige vergroeningsmaatregelen naar verwachting niet bijdragen aan een duidelijke verbetering van de prestaties van het GLB op het gebied van milieu en klimaat.

Redenen voor de beperkte positieve invloed van het GLB zijn volgens de ERK onder andere:

- duidelijke, voldoende ambitieuze milieustreefdoelen ontbreken;
- de vergroeningsvereisten zijn weinig ambitieus en komen grotendeels overeen met normale landbouwpraktijken;
- flexibiliteit in de vergroeningsvoorschriften door lidstaten (waaronder Nederland) wordt vooral gebruikt om de belasting voor de landbouw te beperken in plaats van het milieu- en klimaatvoordeel zo groot mogelijk te maken;
- de aanzienlijke complexiteit die vergroening aan het GLB toevoegt.

Provincies en drinkwaterbedrijven samen aan de lat

STRONG nu definitief

De definitieve Structuurvisie Ondergrond (STRONG) is in juni 2018 naar de Tweede Kamer gestuurd, nadat deze in november 2016 in ontwerp voor consultatie was gepubliceerd. STRONG legt enkele belangrijke vragen op het gebied van de bescherming van het grondwater bij de provincies en de drinkwaterbedrijven. Vewin en IPO hebben de handen al ineengeslagen.

In STRONG heeft verkenning plaatsgevonden van ontwikkelingen in gebruiksfuncties in de ondergrond die van nationaal belang zijn; mijnbouw/energievoorziening en drinkwater. Er is gekeken naar het huidige gebruik en welke toekomstige ontwikkelingen kunnen worden verwacht. Ook is in kaart gebracht tot welke ondergrondse ruimtevraag dit kan leiden en of er knelpunten ontstaan.

Aanvullende grondwaterreserves

Geconstateerd is dat er in de toekomst aanvullende grondwaterreserves voor de drinkwatervoorziening nodig zijn. Ook is vastgesteld dat zowel de drinkwatervoorziening als het gebruik van de ondergrond in het kader van de energietransitie (met name voor

geothermie) zullen toenemen. Zo houdt STRONG rekening met een mogelijke groei van de drinkwatervraag tot ongeveer 30%, afhankelijk van de regio. Om die groei aan te kunnen, moet daar nu al op worden geanticipeerd, zeker in de ruimtelijke ordening.

In STRONG wordt daarom aan de provincies en drinkwaterbedrijven gevraagd om aan te geven wáár de Aanvullende Strategische Voorraden (ASV's) voor de toekomstige drinkwatervoorziening het beste vastgelegd kunnen worden. Hierbij moet rekening worden gehouden met de ontwikkelingen en de ondergrondse ruimtevraag in het kader van de energietransitie. Ook is de provincies gevraagd om het beschermingsregime voor deze ASV's uit te werken.

Functiescheiding als uitgangspunt

Wewin en IPO hebben een gezamenlijk proces ingericht om hier invulling aan te geven. De uitwerking daarvan ligt met name in de regio's. Scheiding van functies drinkwater en mijnbouw/geothermie is daarbij als vertrekpunt genomen, ervan uitgaande dat beide functies in de ondergrond naast elkaar invulling kunnen krijgen. Het project loopt door tot eind 2019 en vindt plaats in nauwe samenspraak tussen drinkwaterbedrijven en provincies.

In STRONG is mijnbouw en geothermie verboden in bestaande gebieden voor de drinkwatervoorziening. Het Rijk volgt daarmee het huidige beschermingsbeleid van de provincies. Wel wordt het schuin boren onder gebieden voor de waterwinning vanaf 1 km diepte toegestaan. Voor de nog aan te wijzen ASV's wordt in STRONG aangegeven dat het Rijk bij mijnbouwvergunningen het beschermingsbeleid van de provincies zal volgen.

Mijnbouw/geothermie

STRONG brengt de verwachte ontwikkelingen van mijnbouwactiviteiten en de potenties van de ondergrond voor geothermie in beeld, mede in relatie tot de locaties van energie-vragende activiteiten. Hierbij gaat het om bijvoorbeeld conventionele olie- en gaswinning, zoutwinning, maar ook om bijvoorbeeld CO₂-opslag in zoutcavernes.

Kansrijke gebieden voor geothermie zijn in STRONG in beeld gebracht, ook in relatie tot potentiële warmte-vragende activiteiten. Duidelijk wordt dat hier sprake kan zijn van een spanningsveld met

---

'MINISTER WIEBES ZET STREEP DOOR SCHALIEGASWINNING'

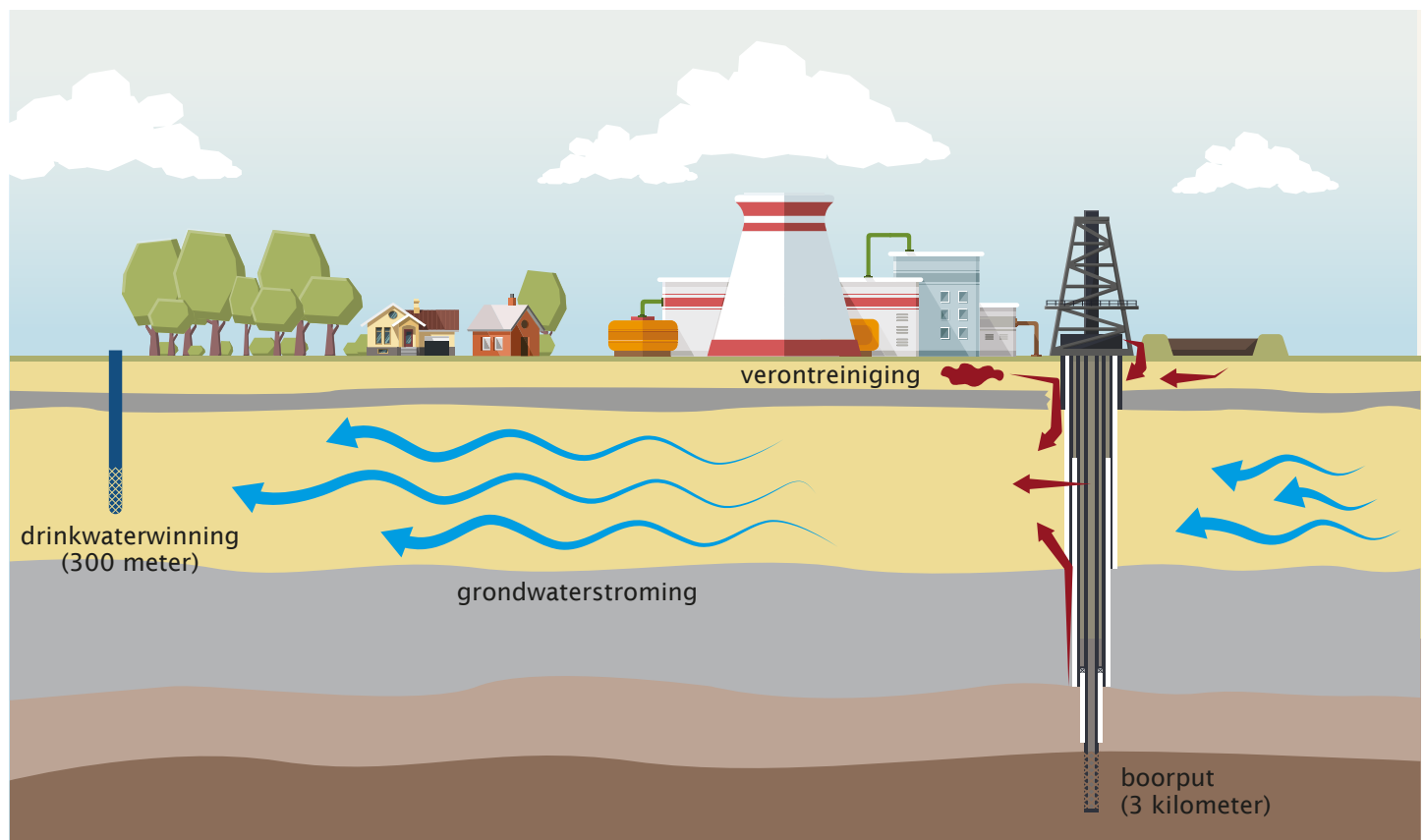
gebruik van de ondergrond voor de drinkwatervoorziening waarin wellicht keuzes nodig zijn.

In een beleidsbrief 'Geothermie' van 8 februari 2018 van de minister van EZK aan de Tweede Kamer is aangegeven dat een groei wordt verwacht in de ontwikkeling van geothermie van 3 petajoule nu naar 110 petajoule in 2050. Naar schatting betekent dit ongeveer 600 à 700 boringen voor geothermie. Momenteel is sprake van circa 15 geothermieputten.

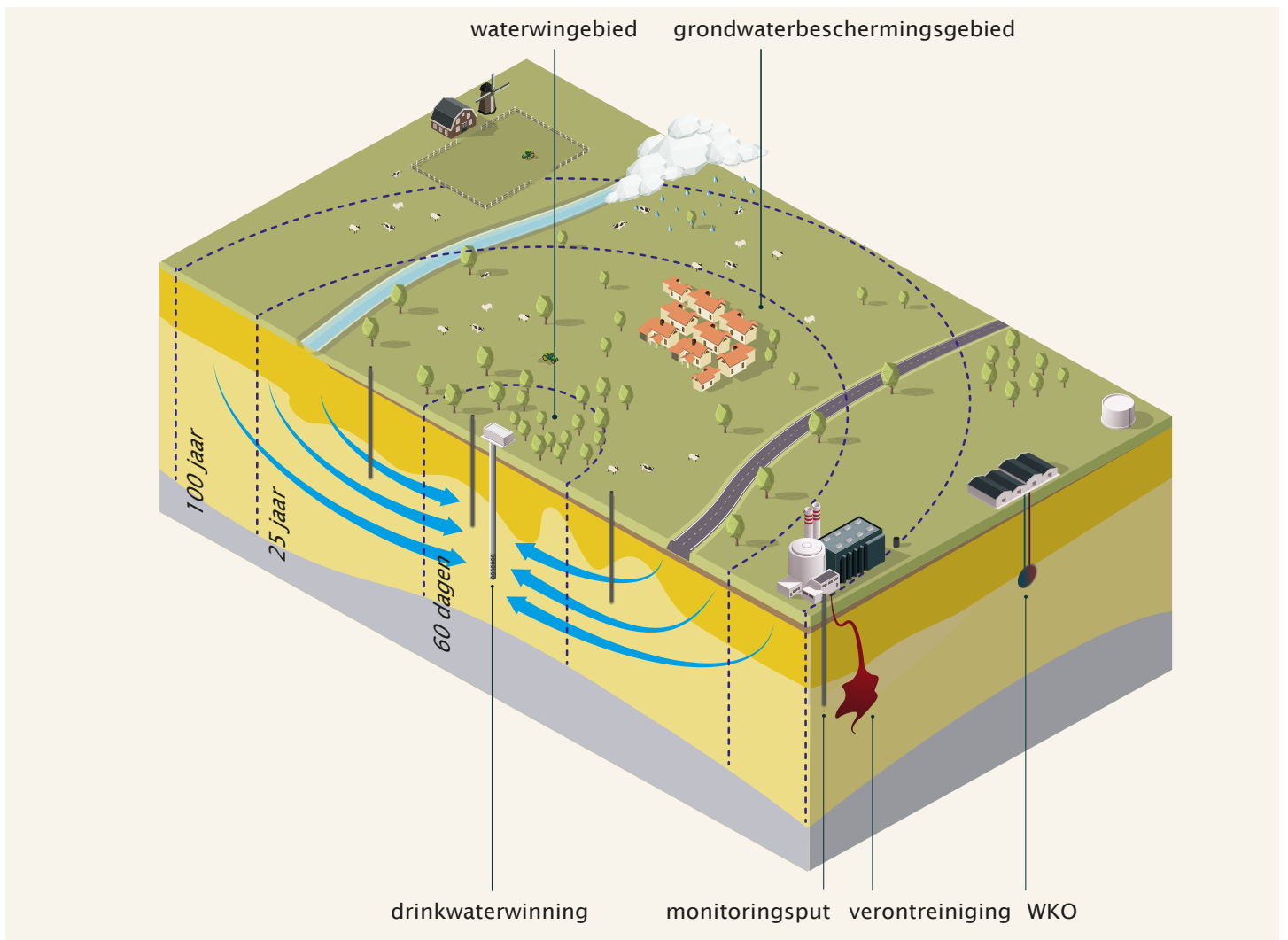
Geen schaliegas

In de ontwerp-STRONG zijn eveneens de potentiegebieden voor schaliegaswinning in beeld gebracht. Tegelijkertijd werd aangekondigd dat er tot 2023 een moratorium geldt en dat er geen vergunningen voor schaliegaswinning zullen worden afgegeven.

Begin 2018 heeft minister Wiebes in de Tweede Kamer al aangekondigd dat er in de definitieve versie van STRONG een streep is gezet door schaliegaswinning. Ook in een breedgedragen motie stelde de Tweede Kamer dat er in Nederland geen schaliegaswinning kan plaatsvinden. In de definitieve STRONG is dit nu ook vastgelegd.

Mogelijke risico's van mijnbouw op grondwaterkwaliteit vanaf het oppervlak en vanuit het boorgat. Bron: Grondwater, drinkwater en mijnbouw, KWR, december 2016.

Overzicht van een grondwaterwinning met beschermingszones.
Bron: Grondwater, drinkwater en mijnbouw, KWR, december 2016

Nationale grondwaterreserves

Onder Nederland bevinden zich op verschillende plekken in de diepere ondergrond grondwaterreserves die nog niet door de mens zijn beïnvloed. Een aantal van deze belangrijke natuurlijke reserves is in STRONG ook aangewezen als Nationale Grondwater Reserves (NGR's). Deze kunnen mogelijk voor de verre toekomst worden ingezet voor de drinkwatervoorziening, bijvoorbeeld bij rampsituaties. Het Rijk geeft aan dat het voor deze NGR's nog beschermingsbeleid zal formuleren.

‘MOGELIJK SPANNINGSVELD GEOTHERMIE EN DRINK- WATERVOORZIENING’

Vewin-standpunt

- Mijnbouwactiviteiten en boringen voor geothermie zijn risicovol voor het grondwater dat wordt gebruikt voor de drinkwatervoorziening. Door lekkages van boorputten of vanuit de diepte langs de boorgatwand, door doorboring van beschermende kleilagen of door vermorsingen vanaf maaiveld kunnen verontreinigingen optreden. Diverse incidenten tonen aan dat lekkages van mijnbouwboorputten veelvuldig voorkomen.
- Vanwege de risico's voor het grondwater moet mijnbouw worden uitgesloten in en onder huidige beschermingsgebieden, boringvrije zones en door provincies aangewezen intrekgebieden.
- Bij aanwijzing van aanvullende reserves voor de toekomstige drinkwatervraag en het gebruik van de ondergrond voor de energietransitie moet functiescheiding het uitgangspunt zijn.
- De milieuveiligheid van geothermie moet worden verbeterd met aanvullende wettelijke eisen en technische voorschriften. Ook het financiële draagvlak voor herstel van eventuele grondwater-calamiteiten moet worden geborgd.
- Bij mijnbouwboringen zal altijd monitoring van het diepe grondwater moeten plaatsvinden om eventuele lekkages vroegtijdig te kunnen detecteren.

Drinkwaterbronnen beschermen

Schoon drinkwater uit de kraan gaat niet vanzelf. Om voldoende drinkwater van goede kwaliteit te houden, moeten drinkwaterbronnen worden beschermd. In het waterwingebied van Evides op de Brabantse Wal gaat bronbescherming samen met natuurontwikkeling. Evides zet in op een goede balans tussen de publieke functie van drinkwaterlevering en natuurbehoud en -ontwikkeling. Dat doen we actief en samen met veel andere organisaties – van overheid tot bedrijfsleven – in Nederland en België.

Bestuurlijke afspraken waterkwaliteit hard nodig

Enkele jaren geleden was duidelijk dat de waterkwaliteit in grote delen van het land onvoldoende verbeterde om alle doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen en de ambities waar te maken. Er was meer actie nodig en daarom gaven overheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstututen eind 2016 met de Intentieverklaring Delta-aanpak een stevige impuls aan de verbetering van de waterkwaliteit.

De Intentieverklaring Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater heeft de aandacht voor verbetering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater inmiddels flink vergroot. De huidige Delta-aanpak Waterkwaliteit komt dus voort uit een breedgedragen, gezamenlijke ambitie om te zorgen voor voldoende chemisch schoon en ecologisch gezond water voor duurzaam gebruik.

Vanaf 2017 hebben alle betrokkenen, waaronder de drinkwatersector, hard gewerkt aan de uitvoering van de intenties en is veel geïnvesteerd in onderzoek, analyse en probleemverkenning.

Concrete stappen

Vewin heeft consequent beleid dat een voortvarende uitvoering van de Delta-aanpak en de voornemens in het regeerakkoord moeten worden gevolgd door nieuwe, concrete stappen. Een integrale, effectieve aanpak van verbetering van de waterkwaliteit vraagt om harde afspraken over inzet, financiering, monitoring en toezicht & handhaving tussen alle betrokken partijen. Daarbij kunnen Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven voortbouwen op de goede samenwerking vanuit het Bestuursakkoord Water uit 2011.

Harde afspraken

Minister Van Nieuwenhuizen (IenW) heeft aangegeven bestuurlijke afspraken te willen maken over waterkwaliteit. Inclusief maatregelen, monitoring, instrumenten, financiering en wetgeving en met 'harde handtekeningen' van alle betrokken partijen.

Waterkwaliteit is topprioriteit voor de drinkwatersector. De kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater is nog steeds niet op orde. Daarom is het essentieel om de stap te maken naar bestuurlijke afspraken over concrete maatregelen en resultaten. Doel van de bestuurlijke afspraken is wat Vewin betreft het halen van de KRW-doelen, plus de aanpak van nieuwe uitdagingen zoals medicijnresten en opkomende stoffen.

Versnellingstafels

Om tot deze afspraken te komen, wordt gewerkt met bestuurlijke 'versnellingstafels'. Er zijn drie bestuurlijke tafels, onder voorzitterschap van Gerard Doornbos:

- landbouw: nutriënten/gewasbeschermingsmiddelen;
- chemische stoffen: opkomende stoffen en medicijnresten;
- een brede tafel over de overige onderwerpen en bijvoorbeeld de nationale en regionale analyses en de kennisimpuls.

Doornbos was in het verleden onder andere dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Rijnland en voorzitter van LTO Nederland. Hij bewaakt de uitvoering van de afspraken en spreekt partijen aan wanneer nodig. Aan de tafels nemen bestuurders van overheden en de relevante maatschappelijke partijen deel. Directeuren van drinkwaterbedrijven nemen namens Vewin deel aan alle drie de tafels.

De pijnpunten

Om echt verschil te maken voor de waterkwaliteit roept Vewin op tot concrete afspraken over:

- gewasbeschermingsmiddelen: extra emissie-reducerende maatregelen, toezicht en handhaving met focus op drinkwaterbronnen;

- mest: voortvarende uitvoering van de bestuursovereenkomst nitraat;
- medicijnresten: de invulling van het uitvoeringsprogramma Medicijnresten en de wijze van financiering van aanvullende zuivering;
- opkomende stoffen: heldere rolverdeling van overheden bij (in-)directe lozingen, meer transparantie over te lozen stoffen, vergroting van capaciteit bij overheden en een adviesrol voor drinkwaterbedrijven bij risicovolle vergunningen;
- betere grondwaterbescherming, volgens het advies van de Adviescommissie Water;
- uitwerking en wettelijke borging van de preventieladder verontreinigingen uit de Beleidsnota Drinkwater: preventie – voorkomen aan de bron – beheersen – zuivering;
- microplastics: ketenaanpak om plastic in grond- en oppervlaktewater te voorkomen.

Rapport PBL

Ook het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft onlangs de noodzaak voor extra inzet voor de waterkwaliteit onderstreept. Met het voorgenomen beleid – waaronder de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het beleid voor mest en gewasbeschermingsmiddelen – zullen in de meeste wateren niet alle KRW-doelen voor 2027 worden gehaald. Dat is de hoofdboodschap op het gebied van waterkwaliteit in de PBL-rapportage 'De Balans van de Leefomgeving'.

Een van de aandachtspunten is de onvoldoende kwaliteit van het oppervlaktewater, met tijdelijke innamestops van water voor de productie van drinkwater als gevolg. Ook vraagt het PBL aandacht voor nieuwe ontwikkelingen en stoffen die problemen opleveren voor de waterkwaliteit zoals geneesmiddelen, microplastics en industriële stoffen.

Gerard Doornbos.

Omgevingsvisies: nationaal, provinciaal en gemeentelijk

Voldoende ruimte voor waterwinning, nu en in de toekomst

Op basis van de nieuwe Omgevingswet zijn gemeenten, provincies en het Rijk verplicht om een omgevingsvisie op te stellen. Voor het Rijk is dat de Nationale omgevingsvisie (NOVI). Provincies stellen een provinciale omgevingsvisie (POVI) op en gemeenten een gemeentelijke omgevingsvisie (GOVI). Drinkwaterbedrijven hebben dus op verschillende plekken te maken met deze nieuwe regelgeving. Wat betekent dat in de praktijk?

De NOVI beschrijft de langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving in Nederland. Daarnaast geeft het Rijk met de NOVI aan wat de nationale belangen zijn en doet zij richtinggevende uitspraken over de inrichting van Nederland.

NOVI: vier thema's

De vaststelling van de eerste Nationale Omgevingsvisie door het kabinet wordt verwacht in 2019. Het kabinet onderscheidt vier strategische opgaven bij het opstellen van de NOVI. Dit zijn de thema's: 'naar een duurzame en concurrerende economie'; 'naar

Jelle Hannema (directievoorzitter Vitens).

een klimaatbestendige en klimaatneutrale samenleving'; 'naar een toekomstbestendige en bereikbare woon- en werkomgeving'; 'naar een waardevolle leefomgeving'.

Maatschappelijke opgaven

De NOVI weerspiegelt dus de grote maatschappelijke opgaven van deze tijd, zoals de klimaatverandering, de energietransitie en de woningbouwopgave. Deze vraagstukken beperken zich niet tot de bestuurlijke en ruimtelijke grenzen van een gemeente of regio. Ze kunnen niet door één overheid worden opgepakt en opgelost, en vragen om een intensieve samenwerking tussen overheden. Zeker gezien het feit dat een omgevingsvisie alleen bindend is voor het bestuursorgaan dat haar vaststelt. Dus gemeenten en provincies zijn niet juridisch gebonden aan de NOVI.

POVI en GOVI

Omdat alle overheden samen aan de lat staan voor de grote maatschappelijke opgaven in de fysieke leefomgeving, is de NOVI dus voor veel partijen van groot belang. Voor gemeenten, provincies en waterschappen, maar uiteraard ook voor burgers, bedrijven en andere organisaties met belangen in de openbare ruimte, zoals de drinkwaterbedrijven. Daarnaast gebruiken de provincies en de gemeenten de NOVI als inspiratiebron voor hun eigen provinciale of gemeentelijke omgevingsvisies, de POVI's en GOVI's.

Drie directeuren van drinkwaterbedrijven vertellen over het belang van deze omgevingsvisies voor de drinkwaterbedrijven en over hun betrokkenheid bij het opstellen ervan: Ria Doedel (WML), Jelle Hannema (Vitens) en Guiljo van Nuland (Brabant Water).

Doedel: 'De landelijke NOVI stelt kaders voor de strategische thema's die doorwerken in de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies. Het gaat daarbij onder andere om het toedelen van ruimte voor onze kerntaak: het maken van schoon en betrouwbaar drinkwater voor alle inwoners. Artikel 2 van de Drinkwaterwet bepaalt dat alle bestuursorganen bij het nemen van besluiten rekening moeten

houden met de duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening. Maar dat betekent niet dat elke bestuurder dat belang op elk moment bovenaan zijn of haar lijstje heeft staan. Dus is het belangrijk dat het drinkwaterbelang een plek krijgt bij de strategische afweging en dat wij, de drinkwaterbedrijven, bij processen met een ruimtelijke component vroeg aan tafel zitten. Om ons belang naar voren te brengen en te verdedigen waar dat nodig is.'

Hannema: 'De NOVI gaat over de verdeling van een schaars goed in Nederland: ruimte. Dat is voor de drinkwaterbedrijven van groot belang, omdat je voor waterwinning ruimte nodig hebt. Vitens heeft ongeveer 100 waterwinningsgebieden, met daaromheen grondwaterbeschermingsgebieden, intrekgebieden en boringsvrije zones. Daarbovenop komt nog een extra toekomstige ruimtebehoefte vanuit de Structuurvisie Ondergrond (STRONG), ten behoeve van de ASV's, de Aanvullende Strategische Voorraden. Ruimteverdeling raakt onze grondstof, het grondwater, en is alleen daarom al van levensbelang. Daarbij is het noodzakelijk dat de beslissers bij met name de gemeenten het drinkwaterbelang kennen en er rekening mee houden, tussen alle andere belangen die onder- en bovengronds spelen in de ruimtelijke ordening.'

Van Nuland: 'De Omgevingswet – en daarmee de NOVI – is voor een (grond)waterbedrijf zoals Brabant Water op twee manieren uiterst belangrijk. Ten eerste moet in de Omgevingswet de toegang tot en de bescherming van voldoende drinkwaterbronnen voor lange termijn geborgd zijn. Ten tweede moet de Omgevingswet ook adequate regels en kaders bevatten voor de drinkwaterdistributie via ondergrondse infrastructuur.'

Hoe is uw bedrijf betrokken bij het opstellen van de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies?

Doedel: 'Wij hebben in ons gebied te maken met één provincie en 33 gemeenten. Bij het opstellen van de provinciale omgevingsvisie zijn wij nauw betrokken. Ook participeren we in diverse gemeentelijke overleggen over de implementatie van de Omgevingswet en het opstellen van de GOVI's. De gemeenten waar zich onze grondwaterwinnings en eventuele boringsvrije zones bevinden, dus waar onze belangen het grootst zijn, hebben wij aangemerkt als prioritair. Er zijn in ons gebied inmiddels twee GOVI's vastgesteld, waarin het drinkwaterbelang onvoldoende was meegenomen. Deze visies worden hoogstwaarschijnlijk nog herzien. In het algemeen heb ik de indruk dat we zowel bij de gemeenten als bij de provincie voldoende vroeg in het proces zijn aangeschoven om ons belang in te brengen.'

Hannema: 'Ons verzorgingsgebied is vrij groot, dus wij zien grote verschillen tussen gemeenten in de manier en het tempo waarop men dit onderwerp aanvielt. We hebben eind 2017 de eerste pilotgesprekken gevoerd met enkele gemeenten. In verband met de gemeenteraadsverkiezingen begin 2018 hebben wij even pas op de plaats gemaakt. Nu de nieuwe colleges zijn gevormd en de raadsleden hun taken hebben verdeeld, pakken we de draad weer op. Bij de provincies participeren we actief in alle beleidstrajecten die relevant zijn voor de provinciale omgevingsvisies, zoals het aanwijzen van Aanvullende Strategische

Guiljo van Nuland (directeur Brabant Water).

Voorraden (ASV's) in Gelderland of het opstellen van een drinkwaterstrategie door de provincie Utrecht.'

Van Nuland: 'De provincie Noord-Brabant is momenteel druk bezig met de doorvertaling van de NOVI naar een POVI. De provincie verdient echt een compliment voor de manier waarop ze alle stakeholders vanaf het begin bij dit proces betrokken hebben. Hierdoor hebben wij ruim de gelegenheid gehad om onze belangen in te brengen. Daarbij heb ik wel één punt van zorg. Er is in Brabant op het gebied van water sprake van enige bestuurlijke drukte. Vanuit het Bestuursakkoord Water (BAW) zijn er de regionale waterkringen. Daarnaast bestaan er in onze provincie vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) verschillende gebiedsdossiers. En tot slot hebben we in het kader van de Omgevingswet lokale 'Proeftuinen'. Deze drie samenwerkingsverbanden bestaan grotendeels uit dezelfde partijen: waterschappen, gemeenten, provincie en wij als drinkwaterbedrijf. Het is nu de uitdaging om dit geheel uit te lijnen en duidelijk te maken wie waarvoor verantwoordelijk is, om te voorkomen dat er dubbelingen en/of hiaten ontstaan.'

Hij vervolgt: 'In het kader van onder andere de Omgevingswet worden steeds meer bevoegdheden en operationele taken gedelegeerd van nationaal en provinciaal naar lokaal niveau. Er komt dus vrij plotseling veel op het bordje van de gemeenten terecht. Het is dan wel zaak dat er voldoende mensen met het juiste kennisniveau zijn om dat op te pakken. Voor kleinere gemeenten kan dat best een uitdaging zijn.'

Welke onderwerpen moeten een plek krijgen in deze omgevingsvisies, zodat die bijdragen aan veiligstelling en bescherming van drinkwaterbronnen?

Doedel: 'De wettelijke formulering luidt 'de duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening als onderwerp van groot maatschappelijk belang'. Dat brengen we naar voren in de ambtelijke en – waar nodig – de bestuurlijke contacten. Maar als dat in het beleidskader is opgenomen, ben je er nog niet. Want wat betekent dat in de praktijk? Het gaat uiteindelijk om de operationalisering in een toetsingskader.'

Ze vervolgt: 'Het begrip 'duurzame veiligstelling' zien we graag wat concreter in een omgevingsvisie opgenomen. In onze regio is er een mooi initiatief van de gemeente Peel en Maas. Zij hebben, in samenwerking met de waterketenpartners, het concept 'drinkwaterbelang' vertaald naar een aantal 'waterbouwstenen' die in een GOVI kunnen worden opgenomen. Op die manier hoeft niet iedereen opnieuw het wiel uit te vinden.'

Van Nuland: 'De omgevingsvisies moeten uiteraard alle bestaande winningen borgen en veiligstellen, dus alle bestaande waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en de boringsvrije zones. Ook onze hoofdinfrastructuur zal een plek moeten krijgen, met name in de NOVI en de POVI's. Daarnaast hebben de drinkwaterbedrijven de opdracht gekregen om na te denken over strategische reserves voor de lange termijn. Dat doen wij graag, maar daar moet dan in de omgevingsvisies wel voldoende ruimte voor worden vrijgehouden.'

Hannema vult aan: 'De kern van onze boodschap voor de provinciale visies is dus 'Hou voldoende ruimte voor de drinkwatervoorziening, nu en in de toekomst, dus inclusief de ASV's'. Daarbij gaan wij uit van functiemenging waar dat kan en functiescheiding waar dat nodig is. Met name bovengronds zien wij veel mogelijkheden voor waterwinning in combinatie met natuur en extensieve recreatie en landbouw, om zo samen toegevoegde waarde te creëren. In de ondergrond gaat het vooral om de bescherming van onze ondergrondse watervoorraden. Daarom is met name bij zaken zoals geothermie en schaliegas functiescheiding een uitgangspunt dat absoluut een plek moet krijgen in een omgevingsvisie. En natuurlijk moet een en ander vervat zijn in heldere regels en duidelijk kaartmateriaal.'

Daarbij zou het volgens Hannema mooi zijn als de omgevingsvisies de betrokkenen ook echt uitdagen om te zoeken naar functiecombinaties met maatschappelijke meerwaarde.

Praktijkvoorbeeld Venlo

Voor een nieuwbouwplan in Venlo zouden 161 funderingspalen de grond in worden geheid. Dwars door een afsluitende kleilaag die een watervoerend pakket beschermt waaruit WML grondwater haalt om er drinkwater van te maken. De ondiepe ondergrond hier is flink vervuild door oude industriële verontreinigingen. Door het aanbrengen van de funderingspalen was de kans meer dan reëel dat deze oude verontreinigingen naar het diepe grondwater zouden lekken. De gemeente had al een omgevingsvergunning verstrekt, omdat men bij de beoordeling geen rekening had gehouden met het veiligstellen van de drinkwatervoorraden. Gelukkig kon WML net op tijd voorkomen dat de afsluitende kleilaag doorboord zou worden, door een beroep te doen op de provinciale verordening. De initiatiefnemer heeft er toen voor gekozen een nieuw funderingsplan te maken – met korte palen en een aanzienlijk hoger prijskaartje. Het drinkwaterbelang moet dus niet alleen in algemene omgevingsvisies zijn opgenomen, maar vooral ook in de afgeleide omgevingsplannen en toetsingskaders.

Ria Doedel (directeur WML).

Praktijkvoorbeeld Goirle

Eén van de eerste 'Proeftuinen' in het kader van de Omgevingswet in Brabant, Goirle, is een mooi voorbeeld van hoe de samenwerking kan lopen. In het gebied ligt een drinkwaterwinning, er is natuur, landbouw en een bebouwde kern. Hier zijn de provincie, twee waterschappen, de gemeente en Brabant Water aan het kijken naar welke functies er bestaan en hoe de verschillende belangen kunnen worden afgebakend en beschermd, of juist gecombineerd. Eventuele onduidelijkheid op dit vlak kan worden weggenomen door de verantwoordelijkheden helder te beschrijven.

Hoe krijgt de ruimtelijke impact van de klimaatverandering en de energietransitie een plek in de omgevingsvisies?

Doedel: 'Ruimte is schaars in Nederland, dus iedereen wil een stukje voor zijn of haar activiteiten. Klimaatverandering en energietransitie zijn uiteraard dé thema's van nu: logisch dat daar een ruimteclaim aan is verbonden. Een belangrijk onderdeel van de energietransitie lijkt geothermie te worden. Geothermie is een sympathieke energiebron, maar we zien ook risico's. Vanwege het risico op vervuiling van het diepe grondwater, is ons uitgangspunt: functiescheiding voor mijnbouwactiviteiten en drinkwatervoorziening. Dat staat gelukkig ook in de STRONG. Als je grondwater eenmaal verontreinigd is, komt dat niet meer goed en kun je zo'n watervoerende laag nooit meer gebruiken.'

Van Nuland: 'In Brabant hebben we te maken met een aantal uitdagingen die voortkomen uit de klimaatverandering en de energietransitie. Het risico van schaliegaswinning is gelukkig afgewend, maar daarnaast speelt er nog de opslag van Belgisch nucleair afval in een ondiepe kleilaag vlak bij de grens. Brabant Water is in overleg met de Vlaamse autoriteiten over een andere, diepere opslaglocatie, die minder risicovol is. Duurzame technieken voor de opwekking van energie, zoals zonnepanelen en windturbines hebben onze

volle steun. Ook aardwarmte (geothermie) is een duurzame energietechniek. Omdat aardwarmte niet helemaal zonder risico is voor de drinkwatervoorziening, vragen wij om functiescheiding: geen geothermie in de beschermde gebieden voor de drinkwatervoorziening.'

Hannema: 'Vanuit onze maatschappelijke verantwoordelijkheid geven wij graag gehoor aan de oproep om mee te denken en een bijdrage te leveren aan de energietransitie. Zo is Vitens druk bezig om kantoren en productielocaties zo veel mogelijk van stroom te voorzien via eigen zonnepanelen. Ook hebben wij een aantal locaties op onze terreinen in kaart gebracht die geschikt zijn voor het plaatsen van windmolens.'

'De energietransitie biedt veel kansen voor de drinkwatersector, maar helaas zijn er ook bedreigingen. Belangrijkste daarbij is wat er precies gaat gebeuren in de ondergrond in de nabijheid van onze winningen en onze distributienetten. Ik denk dan vooral aan bodemenergiesystemen en de ontwikkeling van geothermie. Dat zal dus een plek moeten krijgen in de omgevingsvisies, net zoals het onderwerp 'waterbuffers', in het licht van de klimaatverandering.'

'De afgelopen zomer heeft duidelijk gemaakt dat er in lange droge perioden extra impact is van grondwaterwinningen op de omgeving, met name op de hoge zandgronden. Ik denk dat we versneld moeten gaan nadenken over onze toekomstige win-infrastructuur en dat de omgevingsvisies dat zouden moeten faciliteren. Het gaat dan om vragen zoals: 'Hoe verhogen we de robuustheid van onze winningen?', 'Hoe en waar levert 'vernassing' daar een bijdrage aan?' en 'Tot welke herschikking van de huidige winningen zou dat leiden?'

Reactie Vewin kabinetsvisie NOVI

Het kabinet geeft in het Kabinetsperspectief op de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) zijn visie op de in de NOVI te verankeren nationale belangen en richt zich vervolgens op drie urgente thema's: klimaatverandering en energietransitie, verstedelijking en landbouw en landelijk gebied. Vewin is blij dat de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening als nationaal belang is benoemd, maar mist bij de beschrijving van de thema's iedere verwijzing naar de duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening. Het is volgens Vewin daarom nu zaak het nationaal belang van drinkwater concreet uit te werken in de ontwerp-NOVI die begin 2019 verschijnt, omdat veel toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen effect hebben op de drinkwatervoorziening. Denk aan de energietransitie die een toenemende druk op de boven- en ondergrondse ruimte geeft, de groeiende drinkwater vraag vanwege verdere verstedelijking of emissies vanuit landbouw of industrie.

Overheden moeten vanuit hun zorgplicht zorg dragen voor een toereikend beschermingsbeleid, het organiseren van adequate handhaving & toezicht en het tijdig betrekken van drinkwaterbedrijven bij (planologische) ontwikkelingen met risico's voor drinkwaterbronnen.

Watereducatie Oasen drinkwater

Een onvergetelijke ervaring

Waar komt ons drinkwater vandaan? Hoe krijgen we schoon water? Hoe komt het naar de kraan? Spelenderwijs leren kinderen uit groep 7 en 8 alles over het maken van drinkwater. Per jaar krijgen zo'n 120 klassen in het leveringsgebied van Oasen de gelegenheid op zuiveringsstations de drinkwaterexcursie te volgen.

De kinderen worden met een bus van Oasen van school opgehaald en naar het zuiveringsstation gebracht. Vol vragen stappen de leerlingen naar binnen. Om te kijken wat ze al over drinkwater weten, wordt begonnen met een test. Per groep steken de leerlingen het bordje omhoog met hun antwoord. Sommige vragen weten ze allemaal, maar verbaasde gezichten verschijnen bij het antwoord op de vraag over de prijs voor 1 kubieke meter water. 'Huh, zo weinig?' En waar de grote en kleine doorspoelknop op het toilet voor zijn, wist ook lang niet iedereen. Maar het levert een hoop gelach op!

Spellen

Dan is het tijd voor actie. Op een groot bord aan de muur zoeken de leerlingen met wat teamwork de juiste combinaties van het verbruik en de apparaten. Met verbazing zien ze hoeveel liter een douchebeurt kost. In een op maat gemaakte minizuivering moeten cilinders met de verschillende zuiveringsstappen in juiste volgorde worden gelegd. Als er op de juiste manier wordt gezuiverd, gaat het water uit een virtueel kraantje stromen.

Zuiveringsproces

Na een korte film over een regendruppel die vertelt over welke weg hij aflegt tot hij schoon en fris uit de kraan komt, kunnen de kinderen het proces met eigen ogen gaan zien in het zuiveringsstation. Met grote ogen kijken ze naar de enorme waterbuizen in de hal. Een docent van Oasen leidt de kinderen rond en vertelt onderweg alles over de stappen van het zuiveringsproces. Het is niet alleen kijken en luisteren. Er wordt ook gevoeld aan kalkkorrels uit de ontharingsreactor. En vol verwondering houden de kinderen buisjes met actief kool vast: van Norit hebben ze nog nooit gehoord.

Tuinkorrels

Na de verhalen over het zuiveren met actieve kool en uv-licht, maakten vooral de pellet-reactoren veel indruk. De kinderen staren naar de 12 meter hoge reactoren die veel herrie maakten. 'Wow, wat zijn ze hoog'. Ze bekijken de potten met korrels die overblijven na de zuivering en zijn verbaasd dat daar bakstenen en tuinkorrels van gemaakt worden. Na flink wat trappen omhoog eindigen ze bovenin het zuiveringsstation waar ze een mooi uitzicht hebben over het natuurgebied met de bronnen van Oasen. De docent wijst op de groene huisjes waaronder de bronnen zich bevinden. De bron waar het hele proces begint. Tot slot brengt de Oasen-bus de kinderen weer terug naar school, waar ze nog napraten over het bezoek.

Indruk

Oasen zou het liefste willen dat iedereen op enig moment kennis met de drinkwatervoorziening heeft gemaakt. Daarom nodigt Oasen alle leerlingen uit groep 7 en 8 van de scholen binnen het voorzieningsgebied uit voor een bezoek aan een zuiveringsstation. Het doel is om de kinderen een onvergetelijke ervaring te bieden, en die doe je niet op uit een boek of in een schoollokaal.

Het Waterpaspoort van...

Naam: Remco Dijkstra

Leeftijd: 46

Functie: Tweede Kamerlid VVD

Aantal glazen kraanwater per dag:

'Er staat hier altijd een gevulde fles klaar, ook voor gasten. Zelf drink ik geen koffie. Afhankelijk van het moment van de dag en de warmte drink ik tussen de drie en zes glazen per dag gemiddeld. Soms voeg ik wat ranja toe voor de smaak en suiker, om scherp te blijven.'

Op het gebied van water ben ik trots op:

'Op ons land, op Nederland, een laagland dat onze voorouders zelf hebben gemaakt in een rivierdelta. Dat zij in de loop van de tijd alle problemen die ze tegenkwamen, samen hebben opgelost, met dijken, polders, gemalen om zo bescherming te bieden waardoor we veilig en welvarend konden worden. Niks is vanzelfsprekend, maar het lijkt dat soms wel. Er zijn overal aansprekende projecten te bewonderen.'

Ik heb iets met water omdat:

'Twee dingen schieten me te binnen. Mensen bestaan voor een groot deel uit water. Zeker als ik op de racefiets zit, besef ik dat. Mijn bidons raken dan bij een inspanning en warm weer sneller leeg en moeten dan bijgevuld worden. Zonder water houdt het snel op. Ik woon zelf in het rivierengebied, aan de oever van de Linge, dus iedere dag ervaar ik de schoonheid. Maar 's winters ook het gevaar van hoogwater, zoals bij Ochten in 1995, dat op een steenworp afstand ligt. Je kijkt er dan toch iets anders naar. Bij een eventuele dijkdoorbraak stroomt mijn huis 6 meter onder. Niet dat het helpt, maar daarom heb ik toch maar wel een dakraam op zolder laten plaatsen...'

Mijn speerpunt voor het waterbeleid is:

'Veilig en schoon. Waar ik meer over wil weten, is de beschikbaarheid van voldoende zoetwater. Voor ons is dat normaal, in vrijwel ieder ander werelddeel is dat niet zo. Wij kunnen onze kennis en kunde die is opgedaan in Nederland, goed aanbieden aan de rest van de wereld. Dan kunnen we er ook nog centen aan verdienen. Het belang van goed waterbeheer wordt vanwege klimaatverandering alleen maar belangrijker. Ook in Nederland zelf, om schade door hoosbuien en overstromingen te beperken. Met slimme maatregelen kan dat eenvoudig en verhogen we ook de kwaliteit van onze leefomgeving.'

Als ik aan water denk, dan:

'Geeft dat een gevoel van vrijheid. Het is transparant, rein en fris. Water past dus uitstekend bij mij als positieve liberaal!'

Achterspiegel

Compenseer de btw-verhoging op drinkwater via de Belasting op leidingwater

De belasting op kraanwater stijgt door verhoging van het lage btw-tarief. Deze belastingverhoging is onverstandig, omdat kraanwater uitstekend past bij kabinetsbeleid dat is gericht op stimulering van duurzaamheid en een gezonde leefstijl.

Dit knelt des te meer, omdat het kabinet in het Nationaal Preventieakkoord blijkaar van plan is flessenwater goedkoper te maken door een verlaging van de verbruiksbelasting. Drinkwaterbedrijven vinden het onbegrijpelijk hoe verlaging van de belasting op flessenwater rijmt met verhoging van de belasting op kraanwater. Dat is niet consistent als het gaat om het stimuleren van de consumptie van gezond water en zelfs contraproductief voor beperking van de plasticafvalproblematiek.

Vewin vraagt de staatssecretarissen van VWS, Financiën en IenW dringend de prijs van drinkwater niet te laten stijgen, door de btw-verhoging op drinkwater voor alle huishoudens te compenseren door verlaging van de belasting op leidingwater. Dit kan worden betaald door budgettair neutraal te schuiven binnen het totaal van de verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken en de belasting op leidingwater.

Lees meer op Vewin.nl.

